EL DRET A LLEGIR

Richard M. Stallman

Pirates

Compartir llibres estava malament i era lleig, una cosa que només feien els pirates.

Dan Halbert

EL DRET A LLEGIR

Richard M. Stallman

Pirates
2021

PIRATES DE CATALUNYA
www.pirates.cat
partit@pirates.cat

Il·lustació de la coberta:
Escriptori, d'Olga Rozanova (1915)
<https://ja.cat/2ErLQ>

Aquest text és un capítol del llibre *Programari lliure, societat lliure: Recull d'articles de Richard M. Stallman*. La traducció ha estat realitzada per Toni Pujades i es pot llegir i descarregar a l'adreça
<https://www.gnu.org/philosophy/fsfs/fsfs-catalan.pdf>

L'original es va publicar el febrer de 1997 a *Communications of the ACM* (vol. 40, núm. 2). La "Nota de l'autor" es va actualitzar el 2002. Aquesta versió forma part de *Free Software, Free Society: Selected Essays of Richard M. Stallman*, 2002, GNU Press <http://www.gnupress.org>; ISBN 1882114981.

Es permet la còpia literal i la distribució per qualsevol mitjà de tot aquest article, sempre que es reprodueixi aquest avís.

EL DRET A LLEGIR

Extret de *The Road To Tycho,* un recull d'articles sobres els antecedents de la Revolució Lunària, publicat a Luna City el 2096.

Per a en Dan Halbert, el camí cap a Tycho va començar a la universitat, el dia que la Lissa Lenz li va demanar que li deixés l'ordinador. El de la Lissa s'havia espatllat i, si no n'hi deixaven un, suspendria el projecte semestral. No gosava demanar-lo a ningú, tret d'en Dan.

Això va posar en Dan davant d'un dilema. Volia ajudar la Lissa, però si li deixava l'ordinador, la Lissa potser llegiria els seus llibres. D'entrada, a banda del risc que t'engarjolessin durant molts anys per deixar llegir els teus llibres a algú altre, la simple idea de ferho el va deixar de pedra. Com tothom, havia après des de l'escola primària que compartir llibres estava malament i era lleig, una cosa que només feien els pirates.

A més, no hi havia gaires esperances que l'Autoritat de Protecció del Programari (ASP) no l'enxampés. A les classes d'informàtica en Dan havia après que tots els llibres portaven

un supervisor de copyright que informava l'Agència Central de Llicències sobre quan, on i qui llegia els llibres. (Aquesta informació servia per detectar lectors pirates, però també per vendre perfils personals sobre hàbits de lectura als comerciants). La propera vegada que l'ordinador es connectés a la xarxa, l'Agència Central de Llicències el descobriria. Ell, com a propietari de l'ordinador, rebria el càstig més sever, per no haver pres les mesures necessàries per impedir el delicte.

És clar que no era segur que la Lissa tingués intenció de llegir els seus llibres. Potser només volia l'ordinador per escriure el projecte, però en Dan sabia que la Lissa venia d'una família de classe mitjana que amb prou feines es podia permetre pagar la matrícula, i de les taxes de lectura ni en parlem. Probablement, per poder acabar la carrera la Lissa no tindria més remei que llegir-se els seus llibres. Entenia la situació: ell mateix s'havia hagut d'endeutar per pagar per tots els articles d'investigació que llegia. (El 10% d'aquestes taxes era per als autors dels articles. Com que en Dan tenia la intenció de fer carrera en el món acadèmic, existia l'esperança que els seus mateixos articles d'investigació, si se citaven sovint, li reportarien ingressos suficients per tornar el préstec).

Més endavant, en Dan aprendria que antigament tothom podia anar a la biblioteca i llegir articles, i fins i tot llibres, sense haver de pagar. Hi havia investigadors independents que llegien milers de pàgines sense necessitat de recórrer a les beques de biblioteca de l'Estat. Però des dels anys noranta del segle passat, les editorials, tant comercials com no comercials, havien començat a cobrar per l'accés als articles. L'any 2047, les biblioteques que oferien accés públic gratuït a la literatura acadèmica eren un vague record.

Naturalment, hi havia maneres de saltar-se el control de l'ASP i de l'Agència Central de Llicències, però també eren il·legals. Un company de la classe d'informàtica d'en Dan, Frank Martucci, havia aconseguit una eina de depuració il·legal i la feia servir per evitar el codi de supervisió de copyright quan llegia llibres. Però ho havia comentat a massa amics i un d'ells el va denunciar a l'ASP a canvi d'una recompensa (els estudiants, fortament endeutats, queien fàcilment en la traïció). El 2047 en Frank va ingressar a la presó: no per lector pirata, sinó per posseir un depurador de programari.

Més endavant, en Dan aprendria que antigament tothom podia tenir eines de depuració. Fins i tot hi havia hagut depuradors gratuïts que es podien obtenir en CDROM o

descarregant-los de la xarxa. Però els usuaris no professionals els van començar a fer servir per saltar-se els supervisors de copyright, i al final un jutge va sentenciar que, a la pràctica, aquesta s'havia convertit en llur funció principal. Des d'aleshores van ser il·legals i els desenvolupadors de depuradors van acabar a la presó.

Evidentment els programadors continuaven necessitant depuradors, però el 2047 els proveïdors de depuradors només en distribuïen còpies numerades, i només als programadors oficialment autoritzats i assegurats. El depurador que en Dan feia servir a l'aula d'informàtica es trobava rere un tallafoc especial perquè només es pogués fer servir per als exercicis de classe.

També era possible evitar els supervisors de copyright instal·lant un nucli del sistema modificat. Amb el temps en Dan descobriria que, al tombant de segle, havien existit nuclis lliures, i fins i tot sistemes operatius complets lliures. Però no només eren il·legals, com els depuradors, sinó que no es podien ni instal·lar si no se sabia la contrasenya arrel de l'ordinador. I ni l'FBI ni el servei tècnic de Microsoft donaven aquesta informació.

En Dan va arribar a la conclusió que senzillament no li podia deixar l'ordinador a la Lissa, però no es podia negar a ajudar-la,

perquè n'estava enamorat. Cada vegada que tenia l'oportunitat de parlar amb ella se sentia ple de joia. I que l'hagués escollit a ell per demanar-li ajuda potser volia dir que ella també n'estava enamorada.

En Dan va resoldre el dilema d'una manera encara més impensable: li va deixar l'ordinador i li va donar la seva contrasenya. D'aquesta manera, si la Lissa llegia els llibres, l'Agència Central de Llicències pensaria que era ell qui els llegia. Això no deixava de ser un delicte, però l'ASP no el descobriria d'una manera automàtica. Només ho sabrien si la Lissa el denunciava.

Evidentment, si la universitat mai arribava a saber que li havia donat a la Lissa la seva pròpia contrasenya, s'hauria acabat la carrera de tots dos com a estudiants, independentment del que la Lissa hagués fet amb la contrasenya. La política de la universitat era que qualsevol intromissió en el sistema de control de l'ús que feien els estudiants dels ordinadors justificava la presa de mesures disciplinàries.

No importava si amb això s'havia causat, o no, cap dany: el delicte era impedir que els administradors et vigilessin. Donaven per fet que això implicava que s'estava fent alguna altra cosa prohibida, però no necessitaven saber de què es tractava.

Normalment els estudiants no eren expulsats directament per aquest delicte, sinó que se'ls impedia l'accés als sistemes informàtics de la universitat, de manera que inevitablement suspenien totes les assignatures.

Més endavant, en Dan sabria que aquest tipus de política universitària no va aparèixer fins als anys vuitanta del segle passat, quan els estudiants universitaris, en massa, van començar a fer servir els ordinadors. Abans les universitats tenien una actitud diferent de cara a la disciplina dels estudiants: penalitzaven les activitats perilloses, però no les que tan sols aixecaven sospites.

La Lissa no va denunciar el Dan a l'ASP. La decisió d'ajudar-la va fer que s'acabessin casant, i també que es qüestionessin el que els havien ensenyat de petits sobre la pirateria. La parella començà a llegir llibres sobre la història del copyright, la Unió Soviètica i les seves restriccions sobre les còpies, i fins i tot sobre la Constitució originària dels Estats Units. Van anar a viure a Luna, on van conèixer altres persones que també havien fugit de l'òrbita del llarg braç de l'ASP. Quan el 2062 va esclatar la Revolta Tycho, el dret universal a llegir es va convertir ràpidament en un dels seus objectius centrals.

NOTA DE L'AUTOR

El dret a llegir és una batalla que s'està lluitant avui dia. Encara que potser passin 50 anys abans que el nostre estil de vida actual no caigui en la foscor, la majoria de les lleis i pràctiques descrites més amunt ja han estat proposades, i moltes han entrat en vigor als EUA i en altres països.

Als EUA, la llei *Digital Millennium Copyright Act* de 1998 va establir les bases legals per restringir la lectura i el préstec de llibres digitals (i també altres tipus de dades). El 2001 la Unió Europea va imposar restriccions similars en una directiva sobre el copyright.

Hi ha una excepció: la idea que l'FBI i Microsoft tinguin les contrasenyes arrel dels ordinadors personals i les ocultin als usuaris no ha estat proposada. Es tracta d'una extrapolació a partir de les propostes de deposició de claus del govern dels EUA, com ara l'anomenat *Clipper Chip,* juntament amb una tendència a llarg termini: els sistemes informàtics cada cop estan més dissenyats perquè els operadors remots puguin controlar els usuaris que els fan servir.

Però cada vegada ens estem apropant més a aquest punt. El 2001, el senador Hollings, finançat per la Disney, va proposar un pro-

jecte de llei anomenat SSSCA (ara conegut amb el nom de CBDTPA) que faria que tots els ordinadors nous tinguessin un sistema de restricció de còpies que els usuaris no es poguessin saltar.

El 2001 els EUA van intentar fer servir la proposta de tractat de l'Àrea de Lliure Comerç de les Amèriques (ALCA) per imposar les mateixes normes a tots els països de l'hemisferi occidental.

L'ALCA és un dels anomenats tractats de "lliure comerç", dissenyats en realitat perquè les empreses tinguin més poder sobre els governs democràtics. La imposició de lleis com la DMCA forma part d'aquest esperit. L'Electronic Frontier Foundation demana a la gent que expliqui als altres governs per què s'han d'oposar a aquesta estratègia.

L'ASP, que de fet (en anglès, SPA) és la sigla de la Software Publisher's Association, ha estat substituïda en aquest paper de tipus policial per la BSA (Busines Software Alliance). Oficialment, avui per avui no és un cos policial, però a la pràctica actua com si ho fos. Mitjançant mètodes que recorden els de l'antiga Unió Soviètica, convida la gent a informar sobre els companys de feina i els amics. El 2001 la BSA va promoure una campanya de terror a l'Argentina que amenaçava amb

indirectes la gent que compartia programari dient-los que serien violats a la presó.

Quan es va escriure aquest relat, la SPA es dedicava a amenaçar els petits proveïdors de serveis d'Internet (ISPs), exigint-los que permetessin que la SPA supervisés tots els usuaris. La majoria d'aquests proveïdors cedeixen davant les amenaces perquè no es poden permetre enfrontarse judicialment a això (*Atlanta Journal-Constitution,* 1 d'octubre de 1996, D3). Almenys un proveïdor de serveis d'Internet, Community ConneXion, a Oakland (Califòrnia), es va negar a cedir a les pressions i va ser demandat. Posteriorment l'SPA va retirar la demanda, però va aconseguir la llei DMCA, que els donà el poder que cercaven.

Les polítiques de seguretat universitàries descrites al relat no són imaginàries. Per exemple, els ordinadors d'una de les universitats de l'àrea de Chicago mostren aquest missatge quan l'usuari obre una sessió:

> "Només els usuaris autoritzats poden fer servir aquest sistema. Les activitats dels usuaris que facin servir aquest sistema informàtic sense autorització o extralimitantse en les seves funcions podran ser supervisades i registrades pel personal de sistemes. Durant la supervisió dels usuaris

> que facin un ús indegut del sistema o durant el manteniment dels sistemes, també es poden supervisar les activitats dels usuaris autoritzats. La persona que faci servir aquest sistema accepta explícitament aquesta supervisió i queda advertida que, si en la supervisió apareixen indicis d'activitats il·legals o d'incompliment de la normativa universitària, el personal de sistemes podrà aportar aquestes proves a les autoritats universitàries o a les forces de seguretat".

Aquesta és una interpretació interessant de la Quarta esmena de la Constitució dels EUA: obligar els usuaris a renunciar, per endavant, als drets que s'hi reconeixen.

REFERÈNCIES

- El Llibre Blanc del govern: *Information Infrastructure Task Force, Intellectual Property and the National Information Infrastructure: The Report of the Working Group on Intellectual Property Rights* (1995).
- Una explicació del Llibre Blanc: "The Copyright Grab", Pamela Samuelson, Wired, gener de 1996 <http://www.wired.com/wired/archive/4.01/white.paper_pr.html>.
- "Sold Out", James Boyle, *The New York Times*, 31 de març de 1996.
- "Public Data or Private Data", *The Washington Post*, 4 de novembre de 1996. (El nostre web tenia un enllaç a aquest article, però *The Washington Post* ha decidit fer pagar als usuaris que volen llegir articles del seu web, de manera que hem decidit eliminar l'enllaç).
- Union for the Public Domain: una entitat que té com a objectiu frenar i invertir l'ampliació desmesurada del poder del copyright i de les patents <http://www.publicdomain.org/>.

Compartir llibres estava malament i era lleig,
una cosa que només feien els pirates.

Dan Halbert

Pirates